

Перелік основних наукових результатів,
які дали змогу досягти впливу
Відділ досліджень наукових і освітянських методологій та практик

**1) Тема «Соціокультурні і когнітивні чинники трансформацій і інтеграцій
методологій гуманітаристики і природознавства»**

Термін виконання січень 2018-грудень 2020рр.

Керівник теми: д. філос. н., професор - М. Ю. Савельєва

Фундаментальна відомча тема.

Замовник - НАН України.

Державний реєстраційний номер 011U7003288

Головні результати дослідження сформульовані у низці тез, які містять наукову новизну:

1. Основою методологічної культури сучасного науковця виступають знання про проблемний характер існування світу і людини. Філософська засада цієї культури — базові положення модерної філософії в їх кореляції з положеннями постмодерної філософії. Особливості формування методологічної культури науковців значною мірою залежать від трансформаційних процесів, які мають місце у сферах гуманітарного та природничого знання. Очевидною є недостатня увага філософії та науки до питань методології. Можна констатувати кризовий стан останньої.

2. Аналіз досліджень в галузі філософської антропології в Україні (в контексті ризиків тенденцій методологічної гібридності) свідчить, що визначальну роль для новітніх методологій людинознавства має проект комплементарного пізнання. Для української філософської антропології це означає реінтеграцію з класичними та некласичними епістемологічними традиціями для обґрунтування нових засад цілісності людського буття.

3. Методологія гуманітарних і суспільних наукових дисциплін за сучасних умов зазнає значних змін, які пов'язані, перш за все, з соціокультурними трансформаціями суспільств, породженими потужними глобальними процесами, що визначають нині не тільки рух фінансових потоків в межах глобального світу, а й соціально-економічний і духовно-культурний розвиток окремих суспільств та й світу в цілому. Звідси випливає необхідність критичного усвідомлення ідейно-ідеологічних основ розвитку сучасних суспільств. Методологія має нести в собі знання, яке забезпечуватиме розуміння того, що дійсно відбувається у соціокультурному бутті. Адже саме розуміння дійсності, реальної оцінки станів суспільного буття виступає передумовою акумуляції певних знань в прийомі, підході, принципі, методи, аналітичний дискурс і т.п.

4. Одна з причин кризи методологічного знання — непроста ситуація у сучасному сприйнятті фахівцями ще недавно доволі поширених інтелектуальних культур і соціальних практик (у тому числі їх методологічних складових), які прийнято називати модерном і постмодерном. Має місце потужна критика культури модерну, особливо характерного для неї стилю мислення з використанням відповідного категорійного апарату. Стверджується, що пропонувані модерном світоглядні та методологічні установки нібито однозначно відкривали шлях до ідеологічного тоталітаризму, утопічних проектів реформування суспільств, репресивних соціальних практик тощо. Насправді, як виявилось у процесі наукового пошуку, логіка «модерної» традиції завершилася «виродженням» культури проблемного мислення, сформованого в значній мірі саме модерною інтелектуальною традицією. Постмодерн став потужною «негацією» попередньої (модерної) культури в цілому і пропагованою нею стилем мислення зокрема, «програмою» опору одиничного загальному, «культу» плюрального, «розповсюджувачем» індивідуальних прав на особливе, незалежне, унікальне, особистісне. При цьому не створив «соціального» інструменту узгодження цих начал в суспільному цілому. Тим самим мимоволі підмінив «загальне» мислення некритичним міфологічним мисленням.

5. Надія на те, що «класичний» монолог ідеалістичного трансценденталізму зміниться на «некласичний» діалог інтерпретативного, аргументованого, консенсусного мислення і

практики, не виправдалася. Ідеології, що спиралися на «загальні» ідеї (насправді — і на універсалістське мислення), змінилися ідеологіями, орієнтованими більшою мірою не на «рацію», критику існуючого стану справ й одночасно пошук теоретично аргументованого виходу з існуючих негативних соціальних обставин, а на таке «загальне» як соціальний міф, звідси, в новому своєму «ідеологічному» забарвленні. Виходячи з зазначеного, можна припустити, що наслідком цього постала підміна категоріально-понятійного, концептуально-теоретичного (проблемного) мислення, аргументації логічними засобами розуміння дійсності чуттєво-образними уявленнями про неї, характерними для міфології, тобто «накопиченням» переживань, які ведуть не до розв'язання проблем, а до акумуляції та непередбачуваного викиду негативної політичної «енергії» невдоволення існуючим станом речей.

6. Домінування такого «мислення» образами, тяжіння людського «духу» до емоційного сприйняття реальності, поза її виразного теоретичного усвідомлення (коли навіть доводи розсуду виявляються чужими за своїми законами існуючій міфо«логіці») може призводити лише до накопичення соціокультурних проблем, але не до їх розв'язання.

Прогнози, припущення: результати проведеного дослідження показують, що зазначені вище причини кризи методологічної свідомості сходяться в одному: потужний вплив на сучасний соціокультурний розвиток здійснює соціальна міфологія. Саме вона створює підстави для обговорення у публічному дискурсі таких явищ як фейки, соціальні ілюзії, політичні (соціальні) міфи, псевдореальності, хибні «істини» тощо. Можна без будь-якого перебільшення припустити, що у сучасному суспільстві функцію міфу можуть брати на себе не тільки література та мистецтво, але і наука, яка також не чужа спокусі, наприклад, в історичному, політологічному, соціологічному, економічному або філософському дискурсах обіпертися на міфологічно (в тій чи іншій мірі) інтерпретовану «реальність». Ефективно боротися з цими процесами можна лише за умови послідовного систематизованого використання усього накопиченого впродовж історії досвіду методології пізнання.

За результатами планового дослідження

— вийшли з друку 56 публікацій у вітчизняній та зарубіжній науковій періодиці, зокрема колективна монографія «Соціокультурні передумови трансформації методології науки» (К.: Четверта Хвиля, 2020. — 220 с.; https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Monogr_Sav_Suh.pdf)

В центрі уваги авторів — деякі питання формування та функціонування методології науки з огляду на розвиток процесів глобалізації у світовому науковому співтоваристві. Окрему увагу приділено аналізу місця і ролі філософської методології та її впливу на стан сучасної науки, а також деяким закономірностям становлення наукової та філософської культури молодого вченого сьогодення.

Підготовлено та надіслано до Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій аналітичну записку «Використання методологій гуманітаристики і природознавства у дослідженні соціальних процесів» №220/73 від 16.11.2020р. у якій обґрунтовано, що у сучасному суспільстві функцію міфу, хоча й зі значними застереженнями, можуть виконувати не тільки література та мистецтво, а навіть і наука, яка також не чужа спокусі по-своєму осмислювати названі явища (М. Ю. Савельєва).

Підготовлено та надіслано до Національного інституту стратегічних досліджень аналітичну записку «Методологія дослідження та розв'язання кризових ситуацій у суспільстві» №220/74 від 16.11.2020р. у якій обґрунтовано що капіталістична економіка позбавила феномен кризовості чогось незвичайного, а політика глобалізації зробила кризу «такою ж нормальною, як і будь-яку іншу фазу історичного процесу» (М. Ю. Савельєва).

Підготовлено та надіслано до Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка (№220/85 від 30.11.2020р.) та Міністерства освіти і науки України (№220/84 від 30.11.2020р.) спецкурс «Міфологічні аспекти соціальних процесів у добу глобалізації» та спецкурс «Антропологічна проблематика в сучасній українській філософській думці» №220/85 від 30.11.2020р. (М. Ю. Савельєва).

Результати науково-дослідної роботи апробовані виконавцями на 38 наукових конференціях і круглих столах.

Отримані результати НДР можуть знайти застосування для подальшого розвитку науково-дослідної проблематики у прикладних сферах знання; можуть бути використані на етапах методологічного обґрунтування цілого комплексу тем у сферах історії філософії, соціальної філософії, політичного аналізу, соціології культури, психології, етики науки, а також у соціальній роботі, управлінській діяльності тощо. Окрім історичного, історико-філософського, соціокультурного тощо аспектів аналізу, напрацьований в ході науково-дослідної роботи матеріал може слугувати для визначення шляхів оптимізації сучасних суспільних процесів, оновлення різних галузей соціокультурного буття – від економіки, політики й до права, освіти тощо. Окремі положення планового дослідження можуть бути використані органами державної влади в практичній діяльності, пов'язаній із формуванням ефективної державної політики в аспекті науки, освіти та науково-технічного поступу і загалом етичних вимірів суспільства задля розвитку України. Одержано довідку про впровадження за підписом завідувачки кафедри філософії та методології науки КНУ імені Тараса Шевченка, д.філос. н, проф. Добронравової І.С.

Довідка

про впровадження Київським національним університетом імені Тараса Шевченка результатів виконання теми «Соціокультурні і когнітивні чинники трансформацій і інтеграцій методологій гуманітаристики і природознавства»

Довідка про впровадження результатів виконаної теми «Соціокультурні і когнітивні чинники трансформацій і інтеграцій методологій гуманітаристики і природознавства», дослідженої у Центрі гуманітарної освіти НАН України (2018-2020 рр.) керівник д.філос.н, проф. Савельєва М.Ю.) Актуальність розробки викликана необхідністю поглибленої загальносвітоглядної та загальнометодологічної підготовки майбутніх фахівців, здатних вирішувати складні завдання народного господарства і приймати ефективні рішення в соціальній практиці. Це завдання вважається вкрай важливим, оскільки складність і суперечливість явищ соціального життя часто трактується далеко неоднозначно різними суб'єктами історичного процесу в залежності від їх національних інтересів і ціннісних настанов. Виконання цього завдання безпосередньо залежить від засвоєння раціональних ідей духовного досвіду і всієї сукупності знань про розбудову всесвіту і його законів, загальнолюдських цінностей і смислотворчих орієнтацій у всіх сферах життєдіяльності людей. Такого роду знання можна отримати лише на основі глибокого засвоєння цінностей і кращих традицій світової та вітчизняної культури, вироблених у сфері філософії. Осмислення і систематизація цих знань є найважливішою умовою формування дійсно наукового світогляду і ціннісних орієнтацій, що дозволяють намітити шляхи розвитку цивілізації. В умовах глобалізаційних викликів особливого значення набуває методологічна культура суб'єктів наукової і технологічної сфер, що безпосередньо залежить від інтенсивності освоєння ними філософського знання, оскільки саме філософія в концентрованому вигляді містить весь зміст духовного досвіду людства, виступаючи засадою розвитку науки і квітесенцією людської культури. На підставі цього можна зробити висновок, що філософія, єднаючись з наукою, становить ядро світогляду, бо покликана визначати основні напрямки стратегії виживання цивілізації, оскільки ні окрема людина, ні суспільство в цілому не можуть ігнорувати світоглядні принципи (настанови) і ціннісні орієнтири.	Отримані результати виконання науково-дослідної теми «Соціокультурні і когнітивні чинники трансформацій і інтеграцій методологій гуманітаристики і природознавства» в Центрі гуманітарної освіти НАН України (2018- 2020 рр., керівник — д. філос. наук, професор М. Ю. Савельєва) дозволяють говорити про можливість обґрунтування цих смислотворчих орієнтацій на основі пізнання законів природи і розвитку суспільства і визначення місця людини в структурі універсуму. Зазначені матеріали також будуть корисними в організації навчального процесу, розробці відповідних навчальних програм, підготовки методичних матеріалів, читанні нормативних та спеціальних курсів лекцій, проведенні семінарських занять, написанні рефератів, організації колоквиумів. Дослідження носить фундаментальний і водночас практично спрямований характер, оскільки орієнтоване на формування загальних норм філософської методології, а також опанування новими методологічними розвідками і пошуками дієвих шляхів їх практичного застосування з огляду на прискорення розповсюдження процесів глобалізації на сферу наукового та філософського знання. Матеріали досліджень отримали відображення у колективній монографії «Соціокультурні передумови трансформації методології науки» (К.: Четверта Хвиля, 2020. — 220 с.) та низці статей, надрукованих у фахових вітчизняних та міжнародних виданнях. Завідувачка кафедри філософії та методології науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філос. н., проф. ДОБРОНРАВОВА І. С.
--	---

2) тема Науковий дискурс: когнітивний та культурно-освітній контексти

Термін виконання січень 2019-грудень 2021 рр.

Керівник теми: д. філос. н., доцент - Ю.А. Іщенко

Фундаментальна відомча тема.

Замовник - НАН України.

Державний реєстраційний номер 0118U001486

Головні результати дослідження сформульовані у низці тез, які містять наукову новизну:

Вперше:

- проведено розрізнення понять «дискурс» і «дискурсивність», розуміючи під першим складне мовно-мовленнєве-мисленнєве утворення, що передається у спосіб мовлення, під другим - власне логіко-поняттєвий послідовний зв'язок суджень (висловлювань, міркувань) в їх системності, обґрунтованості та вивідності висновків (силлогістичності);
- розрізняючи поняття «дискурс» і «дискурсивність», вирізняючи концепти, що описують і пояснюють будь-який дискурс (риторичний, дидактико-педагогічний, мистецький, релігійний, філософський тощо) як-то «порядок дискурсу», «авторство», «адресність», «інформативність», «інтертекстуальність» і, власне, концепти наукового дискурсу – «проблемність», «об'єктність», «інтенсіональність», «критичність», «логічна послідовність», «систематичність», «обґрунтованість» тощо;

Уточнено:

- на цій основі когнітивну сферу наукового дискурсу як єдності мови, свідомості, мислення;
- поняття «концепту». «концептуалізації», «дискурсної концептуалізації»;

Розвинуто:

- поняття «інтенсіонального контексту» наукового дискурсу як такого, що специфікує його як власне науковий і відрізняє від інших типів дискурсу;
- розуміння наукового дискурсу як дії і події;
- поняття дискурсної практики і дискурсної формації як парадигматики навчання науковому дискурсу;
- розуміння форм і способів застосування концептів наукового дискурсу = об'єктності, проблемності, критичності, інтертекстуальності - в освітянській практиці, передовсім в навчанні науковому дискурсу.

У дослідженні також простежуються історичні фази становлення теоретичної науки, якими були послідовно змінюючи одна одну когнітивні формації: *empeiria* - *technē* - *epistēmē*.

Актуальність розробки викликана необхідністю підготовки кваліфікованих і творчих наукових кадрів для української держави. Перехід від «освіти знання» до «освіти компетентностей» потребує зміни ролі філософської освіти в підготовці науковців, яка має формувати не лише світоглядно-методологічну культуру, але й комунікативну компетентність дослідників, тобто здатність «публічно застосовувати свій розум» з відповідними дискурсними компетентностями: мовленнєвою, аргументативно-дискурсивною, фаховою, морально-етичною тощо. А це й є становлення особистості науковця як компетентного громадянина, який має мужність публічно обстоювати свою думку, тобто компетентно брати участь у громадському дискурсі. У вихованні такого науковця полягає відповідальність і філософії, і філософської освіти.

Результати здійсненого наукового дослідження з проблеми наукового дискурсу та його філософсько-освітніх, світоглядних і методологічних основ дають підстави говорити про позитивні здобутки у розв'язанні поставленого перед дослідниками завдання, а саме – з'ясувати природу наукового дискурсу та способи оволодіння ним в навчанні. Соціальна та економічна значимість розвідки визначається тією величезною роллю, яку виконує наукове знання у творенні сучасного громадянського суспільства та суспільства знань в Україні. Філософсько-методологічна освіта науковця націлена, насамперед, на формування високої методологічної культури дослідника та формування його як креативної і водночас відповідальної особистості. Це поряд з опануванням ним попереднім дослідницьким досвідом включає в себе формування знань та вмінь наукового дослідження, а відтак - й навчання науковому дискурсу. Останнє спирається на розвиток когнітивних вмінь на ґрунті опанування формою раціонального, обґрунтованого, аргументативного і предметного мислення, що

розгортається в стійких дискурсно-комунікативних спільнотах.

Проведена науково-дослідницька робота з даної теми дозволила отримати вагомі експертно-наукові результати, які накреслюють шляхи подолання існуючих недоліків в гуманітарній та філософській освіті молодих науковців, зокрема, завдяки формуванню критичного мислення як необхідної передумови творчого наукового пошуку.

Дослідження носить фундаментальний і водночас прикладний характер, позаяк орієнтоване на з'ясування нових форм і способів прищеплення наукових знань як ціннісного і когнітивного ґрунту сучасної культури наукових розвідок та на пошуки дієвих шляхів їх практичного застосування.

За результатами планового дослідження вийшли з друку 60 публікацій (загальним обсягом 51,2 д.а.) у вітчизняній та зарубіжній науковій періодиці, в т.ч.:

- підготовлена колективна монографія «Філософська освіта: навчання науковому дискурсу»; https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/phil_educ_2021.pdf

У монографії з позицій філософії науки і філософії освіти розкривається специфіка наукового дискурсу, аналізуються його когнітивний та культурно-освітній виміри. Досліджуються характеристики дискурсу взагалі, такі як авторство, адресність, інформативність, інтертекстуальність, і критерії власне наукового дискурсу (предметність, об'єктність, системність, критичність, обґрунтованість, інтенціональність та ін.), що в організації та дидактиці навчання йому набувають статусу концептів, застосування яких визначає якість формування компетентностей науковців, їхньої філософсько-методологічної культури в цілому.

Підготовлено та надіслано до Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій (№220/65 від 07.12.2021р.) аналітичну записку «Застосування концептів дискурсу в наукових та освітянських програмах» у якій обґрунтовано, що результатом дослідження є переосмислення когнітивного і культурно-освітнього контекстів наукового дискурсу відповідно сучасній логіці і методології наукового пізнання (Ю. А. Іщенко).

Підготовлено та надіслано до Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка (№220/7 від 25.01.2022р.) та Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди України (№220/70 від 10.01.2022р.) спецкурс «Культура наукових досліджень» та спецкурс «Знання. Розуміння. Вміння. (Ю.А. Іщенко).

Результати науково-дослідної роботи апробовані виконавцями на 14 наукових конференціях і круглих столах.

Одержано довідку про впровадження за підписом професора кафедри теоретичної і практичної філософії та методології науки КНУ імені Тараса Шевченка д.філос. н, проф. Бойченка М.І.

Довідка

про впровадження Київським національним університетом імені Тараса Шевченка результатів виконання теми «Науковий дискурс: когнітивний та культурно-освітній контексти

Довідка про впровадження результатів науково-дослідної теми «Науковий дискурс: когнітивний та культурно-освітній контексти» (2019 -2021р.), що виконувалася у Центрі гуманітарної освіти НАН України (керівник д.філос.н, доц. Іщенко Ю. А.) Результати здійсненого в Центрі гуманітарної освіти НАН України наукового дослідження з проблеми наукового дискурсу та його філософсько-освітніх, світоглядних і методологічних основ (дослідницький колектив у складі: д.філос.н. Іщенко Ю.А. (керівник), д.філос.н. Рижко В.А., д.філос.н. Таранов С.В., к.філос.н. Драгогуз В.П., к.філос.н. Вергун Д.В., к.філос.н. Середюк Н.Г., н.с. Овчаренко В.В., к.екон.н. Приходько С.В., д.філос.н. Хамітов Н.В., к.соц.н. Шаповал А.П.), дають підстави говорити про позитивні здобутки у розв'язанні поставленого перед дослідниками завдання, а саме - з'ясувати природу наукового дискурсу та способи оволодіння ним в навчанні. Соціальна та економічна значимість розвідки визнається тією величезною роллю, яку виконує наукове знання у творенні сучасного громадянського суспільства та суспільства знань в Україні. Філософсько-методологічна освіта науковця націлена, насамперед, на формування високої методологічної культури дослідника та формування його як креативної і водночас відповідальної особистості. Це порад з опануванням ним попереднім дослідницьким досвідом включає в себе формування знань та вмінь наукового дослідження, а відтак - й навчання науковому дискурсу. Останнє спирається на розвиток когнітивних вмінь на ґрунті опанування формою раціонального, обґрунтованого, аргументативного і предметного мислення, що розгортається в стійких дискурсно-комунікативних спільнотах. Проведена в Центрі гуманітарної освіти НАН України науково-дослідницька робота з даної теми дозволила отримати вагомий експертно-науковий результати, які накреслюють шляхи подолання існуючих недоліків в гуманітарній та філософській освіті молодих науковців, зокрема, завдяки	формуванню критичного мислення як необхідної передумови творчого наукового пошуку. Результати будуть корисними в навчальному процесі, розробці відповідних навчальних програм, підготовці методичних матеріалів, читанні курсу лекцій та інших формах навчання дискурсу, орієнтованого на науку. Проведена даним дослідницьким колективом робота заслуговує на позитивну оцінку. Матеріали їхніх досліджень належним чином оформлено у вигляді статей і тез виступів на Круглих столах та наукових конференціях, що були надруковані у фахових виданнях. Доктор філософських наук, професор, професор кафедри теоретичної і практичної філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка М.І. Бойченко <i>Тіпне пропр. Бойченко М.І. Завідувач заст. ректора Штатським М.В. 23.12.2021р.</i>
---	--

3) Тема НДР «Наукова дискусія: критика та аргументація»

Термін виконання січень2022-грудень 2024рр.

Керівник теми: к. філос. н., доцент – Т. Д. Суходуб

Фундаментальна відомча тема.

Замовник - НАН України.

Державний реєстраційний номер 0121U114019

Дослідні результати розкриваються у наступних положеннях:

1. Науковий полемічний дискурс, що включає у себе в якості основоположних складових диспут, дебати, суперечку, спір, сперечання, інтелектуальну боротьбу, спір, дискусію, насамперед розкривається як діалоговий спосіб критичного мислення. Формування аргументованого, критичного мислення, поза якого немає поступу науки як пізнавальної форми та основного інструменту перетворень природи, суспільства, людини, потребує таку обов'язкову умову як наукова полеміка. Зв'язок дискусійного наукового дискурсу та критичного, аргументованого мислення є взаємозалежним та оберненим одне на одне — тільки за цієї умови можливий ріст знання, отже науковий поступ.

2. Інтегративний методологічний підхід до розуміння дискусії як феномену наукового дискурсу виходить з принципу деонтології. Обов'язковість наукової дискусії у сучасному дискурсі обґрунтовується деонтологічною думкою мислителів-класиків, зокрема позицією Аристотеля, який ставить питання про необхідність об'єднання у пізнавальній діяльності виміру «як покладено», тобто, як заведено, як правильно, як склалося традиційно тощо, і «як належно» (вимір, що є націленим на відповідний зразок, ідеал наукового пі-знання, й на певну волю ученого утвердити обов'язкове, належне). Неминучість дії утвердження належного, неможливість вилучення даного виміру з наукового полемічного дискурсу обґрунтовується системою ціннісних орієнтирів наукової дискусії.

3. Особливості дискусій у науці та філософії виявляються у зв'язку з розумінням наукового дискурсу та його типів. Для соціогуманітарного, природничого, технічного тощо типу дискурсу притаманні як загальнонаукова, так і спеціальна мова міркувань, своєрідні методи доведення, власний логіко- понятійний апарат суджень, певний науковий етос аргументації та предмет дискусійного обговорення. Гуманітарне пізнання, розглянуте у

даному аспекті, долає залежність від визначення наук природничого циклу та їхньої «моделі» побудови пізнавального процесу. При цьому сучасний етап розвитку науки демонструє відчутне зближення соціогуманітарних та природничих наук, необхідність врахування у досліджуваних системах місця людини, ролі духовних підстав та ціннісно-цільових структур її діяльності.

4. Зasadничою підставою наукової дискусії як інтелектуально-діяльнісного процесу взаємин між дослідниками є аргументація. В історії наукового пізнання аргументація вибудовувалась передусім як спосіб творення знання, як форма (в логіко-гносеологічному сенсі) доведення істинності запропонованих науковому загалу теоретичних положень, отже проявляла себе через утворену суб'єктом пізнання певну систему визначень, суджень, висновків, концептуальних підходів. Сучасна інтерпретація аргументації у науковому пізнанні, не заперечуючи традицію, робить акцент на доцільності розуміння дискурсу передусім як комунікативного соціокультурного феномену, що позначається на змісті аргументів. Звідси особливого значення у сучасному науково-пізнавальному процесі набуває аналіз ментальності людини, її переконань та вірувань, світоглядних установок та біографічних фактів, внутрішніх світів комунікантів дискурсу та його історичних, онтологічних, соціокультурних контекстів.

5. У сучасному розвитку суспільно-гуманітарного циклу знань передуюче значення набуває філософська аргументація, яка, як свідчить аналіз історико-філософського процесу, перманентно виходила за межі власне логічної своєї форми і хоча зберігала останню як основу теоретичних міркувань, все ж таки здебільше спиралась на символічне розуміння культури. Наслідком такої тенденції у розвитку філософії стало вироблення свого кола філософської аргументації, що містить аргументи, які представляють собою і певні соціокультурні феномени, такі як спогади, щоденники, особистісно написані історії родин, ситуативні життєві нариси, описи суспільно-історичних подій їх свідками, епістолярна спадщина тощо.

За результатами планового дослідження

— вийшли з друку 64 публікації (загальним обсягом 83 д. а.) у вітчизняній та зарубіжній науковій фаховій періодиці, зокрема

колективна монографія «Наукова полеміка: критика та аргументація» (Київ: Четверта хвиля, 2024, — 388 с.; https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2025/01/Scientific_controversy.pdf

В центрі уваги авторів – аналіз полемічного дискурсу, його основних понять (дискусія, спір, диспут та ін.), ролі в історії філософії і науки, вирішенні актуальних проблем сучасної цивілізації, культури, науки, освіти. Культура критичного мислення та аргументації розглядається як підстава продуктивної діяльності сучасного науковця.

Підготовлено та надіслано аналітичну записку №220/104 від 27.12.2024р., що дослідження є певним внеском у доробок сучасної філософської та загалом гуманітарної науки стосовно формування культури полемічного дискурсу як однієї з засадничих підстав подолання кризових ситуацій та гідних відповідей науковців на сучасні історичні виклики. (Т.Д. Суходуб).

Підготовлено та надіслано до Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка (№220/44 від 22.10.2024р.), Інституту педагогіки НАПН України (№220/45 від 22.10.2024р.), Інституту соціології НАН України (№220/43 від 22.10.2024р.), Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України (№220/42 від 22.10.2024р.) спецкурс «Культура наукової полеміки» (Т.Д. Суходуб).

Результати науково-дослідної роботи апробовані виконавцями на 58 наукових конференціях і круглих столах.

Результати дослідження теми можуть бути використані у науково-дослідній сфері (природничі, суспільствознавчі, людинознавчі дисципліни), управлінській та громадській діяльності, системі освіти.

Одержано довідку про впровадження за підписом професора кафедри філософії та суспільних наук Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, д.філос. н, проф. А.Довгань.

Довідка
про впровадження Тернопільським національним педагогічним університетом ім. Володимира Гнатюка результатів виконання теми «Наукова дискусія: критика та аргументація»

Довідка про впровадження результатів виконаної теми «Наукова дискусія: критика та аргументація», дослідженої у Центрі гуманітарної освіти Національної академії наук України (2022-2024 рр.) (керівник к.філос.н., доп. Суходуб Т.Д.) Критичний та аргументативний виміри наукового, у тому числі і філософського, мислення, безумовно, мають традицію пізнання, на що цілком закономірно, виходячи з логіки побудови епістемологічної стратегії стосовно теми дослідження, зважала у своїй роботі науково-дослідна група. В цьому відношенні минулі постановки проблем стосовно форм полемічного дискурсу, а це і дискусія, і дебати, і спір, діалог, інтелектуальна боротьба, диспут та ін., є феноменами мисленнєвої культури, які живлять думку й сучасних науковців, слугують підґрунтям розмислів з актуальних проблем філософії науки та сучасного наукового пізнання, яке передбачує зіткнення методологічних позицій, концептуальних підходів, ідей, гадок тощо. Однак, при всій важливості аналітичної роботи в означеному аспекті головною заслугою розробки даної науково-дослідної теми є те, що дослідницька група Центру гуманітарної освіти НАН України передусім: зосередилась на відтворенні теоретичних, методологічних прогалин, у філософсько-культурологічній, етико-аксіологічній, соціогуманітарній сферах сучасного наукового дискурсу, поставивши завдання комплексно осмислити питання співвідношення сучасної «філософії науки» та проблемних ситуацій, що виникають у нинішньому науково-пізнавальному поступі, а також розглянути культуру полемічного наукового спілкування і як чинник вирішення актуальних соціокультурних та цивілізаційних проблем сучасного світу, який стрімко глобалізується. Ось чому члени наукової групи, в першу чергу опікувались, як свідчить тематика публікацій, наступними питаннями: утвердження науки як засадничого фактору соціально-економічного та духовно-культурного розвитку українського суспільства; необхідності формування принципів «нової» (комунікативної) наукової раціональності; культивування аксіологічного виміру у дослідженні таких складних систем як медико-біологічні, екологічні, соціально-економічні, що, по суті, є передумовою гармонізації знань про закони природи, суспільства, моралі, культури. Не залишилися поза увагою науковців і питання інформаційних технологій, соціальних комунікацій, віртуалізації світу, що за умов інформаційного суспільства, у якому засадничого ланкою є саме наукове знання, істотно визначають перспективи гуманного розвитку сучасної цивілізації. Проблематику наукового пізнання, аргументації, критичного мислення, становлення комунікативного типу раціональності присвячені роботи таких вітчизняних учених як С.Б. Кримський, М.В. Попович, В.С. Лук'янець, А.С. Конверський, А.М. Єрмоленко, М.М. Кисельов, О.В. Тягло та ін. Віддаючи данину зробленому, науково-дослідна група віднайшла, на наш погляд, слушний підхід, розглянувши означене вище коло питань сучасного наукового дискурсу крізь призму дискусійності як принципу, що визначає реальний став філософії науки на початку XXI ст. Тому дослідні завдання, сформульовані	дослідницькою групою та реалізовані у розробці даної теми, сприяли розв'язанню задачі універсального осмислення сутнісних сторін розвитку культури наукової полеміки у контексті гуманітарного та природничого пізнання. Варто також відзначити, що дослідники цілком виправдано звернули увагу у своїх доробках, а також у розробленій для аспірантів усіх спеціальностей Програмі спецкурсу «Культура наукової полеміки» на доволі складний процес виховання у науці молодих кадрів. З огляду на це завдання в публікаціях та спецкурсі доводиться необхідність усвідомлення новим поколінням науковців певних підстав творчої діяльності сучасного ученого, зокрема, настанови, що поза полемічного дискурсу, де складовими були і є такі особливі види стосунків між колегами як діалог, дискусія, диспут, теоретичний спір тощо, не існує науки, що вміння аргументувати, відстоюючи свою позицію, здатність доводити та обстоювати доцільність певного концептуального підходу – властивості, які науковцю-фахівцю слід у собі виховувати. Отже, матеріали досліджень отримали відображення у колективній монографії «Наукова полеміка: критика та аргументація» (Київ: Четверта хвиля, 2024. — 388 с.) та низці статей, надрукованих у фахових вітчизняних та міжнародних виданнях, збірниках конференцій. Поставлені перед дослідниками мета та завдання виконані у повному обсязі, тема розкрита повноцінно, оригінально, висновки вказують на можливість практичного застосування як у сфері науки, так і у процесі соціокультурного буття. Доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та суспільних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Анатолій ДОВГАНЬ
---	--

Одержано довідку про впровадження за підписом завідувача кафедри філософії факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Державного університету Київського авіаційного інституту, д.філос.н, проф. Дротянко Л.Г.

Довідка
про впровадження Державним університетом Київський авіаційний інститут
результатів науково-дослідної теми «Наукова дискусія: критика та аргументація»

Довідка про впровадження результатів теми «Наукова дискусія: критика та аргументація», дослідженої у Центрі гуманітарної освіти НАН України (2022-2024 рр.) (керівник к.філос.н.,доц. Суходуб Т.Д.) Соціокультурна та економічна значущість даного дослідження визначається тією величезною роллю, яку відіграє наукове знання, наука як соціальний інститут у сучасному суспільстві. Йдеться передусім про творення підстав цивілізаційного поступу, підвищення науково-технічного і технологічного потенціалу України, розвинення економіки та громадянського суспільства як ґрунту добробуту та етико-аксіологічних засад суспільно-політичного буття громадян. Отже, цілком обґрунтовано є позиція дослідної групи, за якою чільна увага була приділена проблемам сучасної філософії науки, питанням впливу досягнень науки на інші галузі культури, цивілізаційний поступ країни, процес прогнозування майбутнього, як і зворотного впливу суспільної практики на формування завдань наукового пізнання, вироблення теоретичних підходів, перегляду форм аргументації та впровадження нових систем доведення істинності знань, що є значущим як для природничих наук, так і гуманітарних. Зважаючи ж на те, що наука – це, насамперед, діяльність ученого, який має володіти культурною методологією та критичного мислення, а також прийомами, способами, формами аргументації стосовно концептуальних положень, доведення правомірності власної позиції як істинної, має прагнути бути лідером у науковому співтоваристві, вміти обстоювати доцільність певного підходу до вирішення наукової проблеми тощо, обране дослідною групою тематичне спрямування наукового дослідження є актуальним. Концептуальний підхід, вироблений науковцями, дозволив достатньо повно проаналізувати різні аргументаційні системи, їхню етико-аксіологічну, логічну, філософську, конкретно-наукову, культурологічну та інші вимірності, показати багатоманітність інтенцій наукових дискусій та полемічного дискурсу, як вони були представлені як в історії науки, так і в сучасній філософії науки, Що є, безумовно, важливим для нинішнього етапу розвитку	науки. Продокування, культурна трансляція такого роду знань сприяє формуванню філософських та загальнометодологічних засад науки і водночас є підставою повсякденної фахової діяльності науковця. При цьому слід відзначити, що зміст аналізу полемічного наукового дискурсу, зроблений дослідною групою, є таким, що заслуговує на увагу як із боку вчених-гуманітаріїв, суспільствознавців, так і представників природознавчого циклу наук. Отже, проведена в Центрі гуманітарної освіти НАН України науково-дослідницька робота з теми «Наукова дискусія: критика та аргументація» (2022–2024 рр., керівник – к. філос. н., доц. Т. Д. Суходуб) дозволила отримати вагомі експертно-наукові результати, які накреслюють шляхи подальшої продуктивної діяльності вітчизняних науковців. Результати будуть корисними в організації науково-дослідницького процесу, а також у гуманітарній та філософській освіті, передусім, молодих науковців, особливо зацікавлених в освоєнні засадничих принципів полемічного міркування, орієнтованого на науковий дискурс. Результати та основні висновки проведеної науково-дослідної роботи заслуговують на позитивну оцінку. За її наслідками розроблено Програму спецкурсу «Культура наукової полеміки» для аспірантів усіх спеціальностей та форм навчання. Матеріали досліджень оформлені у колективний монографію «Наукова полеміка: критика та аргументація» (К.: Четверта хвиля, 2024), у низці статей та матеріалів конференцій та круглих столів, що були надруковані у фахових виданнях. Доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут» ПРОТЯНКО Л. Г. 23.11.2024
--	--

4) Тема НДР «Міфологічні аспекти соціальних процесів за доби глобалізації»

Термін виконання січень2024-грудень 2026рр.

Керівник теми: д. філос. н., професор – М. Ю. Савельєва

Фундаментальна відомча тема.

Замовник - НАН України.

Державний реєстраційний номер: 0123U105207

Мета дослідження теми полягає у доведенні наявності проявів міфологічного світогляду у соціальних процесах сучасного глобалізованого світу та обґрунтуванні необхідності трансформації філософської методології з огляду на вплив міфу на стан сучасного суспільства. Об'єктом дослідження є феномен міфу у глобалізованому світі. Предметом дослідження є сутність та особливості прояву міфу у контексті глобальних процесів, а також основні проблеми дослідження майбутнього глобалізації, пов'язані з наявністю міфологічних феноменів.

План роботи становить виконання низки дослідних завдань:

- Дослідити феномен міфу та міфології в контексті світової та вітчизняної філософських традицій;
- Проаналізувати історичну логіку становлення філософії міфу та відтворення її в гуманітарному знанні;
- Дослідити феномени глобалізму та глобалізації в контексті світової та вітчизняної філософських традицій;
- Проаналізувати трансформації класичного міфологічного світогляду в умовах глобалізації;
- Виявити міфологічні аспекти новітніх наукових та технологічних ідей (трансгуманізм, нанотехнології, промислові революції тощо) та проаналізувати їх вплив на стан глобалізованого суспільства;
- Проаналізувати вплив міфу на стан ідеологій глобалізованого світу;
- Виявити прояви міфу у соціокультурній та антропологічній сферах глобального світу та проаналізувати їх вплив на трансформації принципів людиновимірності соціуму;

— Проаналізувати політичний міф як підставу посилення та прискорення глобалізаційних процесів;

— Проаналізувати вплив сучасного міфу на трансформації етичних критеріїв глобалізму та глобалізації;

— Визначити майбутнє глобалізму у історичній періодизації.

Для виконання зазначених завдань застосовуються відповідні методи:

— історико-філософський — для визначення закономірностей взаємного обумовлення та впливу історичного та логічного аспектів прояву міфу в умовах глобалізації суспільства;

— семіотичний — для визначення змістовних особливостей формування сучасного міфологічного світогляду, зокрема знакових критеріїв об'єктивності застосування окремих дискурсивних практик в процесі глобалістської комунікації;

— діалектичний — для визначення загальних критеріїв трансформації раціональних засад дій окремих співтовариств та індивідів в контексті функціонування глобальних норм існування суспільства.

Виконання зазначених завдань відбуватиметься на основі використання історико-філософської, семіотичної та комунікативної методологій.

По завершенню виконання теми заплановано:

- Підготовка колективної монографії «Соціальна міфологія в умовах глобалізму» (назва орієнтовна) (приблизний обсяг 11–12 д. а.).

- Спецкурс «Міфологічні аспекти становлення та функціонування інформаційного суспільства».

- Спецкурс «Особливості функціонування ідеологічних процесів в умовах глобалізації».